

TAXONOMICAL NOTES AND CHECKLISTS

Ukrainian flora checklist. 14: family *Violaceae* (Malpighiales, Angiosperms)

Mykola M. FEDORONCHUK **Affiliation**

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Correspondence

Mykola Fedoronchuk
m.fedoronchuk@ukr.net

Funding information

not support

Co-ordinating Editor

Ivan Moysiienko

Data

Received: 18 February 2025

Revised: 30 April 2025

Accepted: 30 June 2025

e-ISSN 2308–9628

<https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2025-21-2-1>

ABSTRACT

Materials and methods: herbarium collections, literature data, field observations.

Nomenclature: [Euro+Med Plant Base 2025](#), [Hassler 2025](#), [POWO 2025](#).

Results: *Violaceae* in the flora of Ukraine is represented by one genus *Viola*, which includes 36 autochthonous species and two subspecies (without type), three ergasiophygophytes, and also a number of hybrid forms, some of which are described in the status of notospecies. The name of the species *V. montana* is rejected (nomen rejiciendum), so it is replaced by *V. elatior*. Synonyms of *V. hymettia* are *V. cretacea* (cited for the southern Donetsk Forest-Steppe), *V. lavrenkoana* (southern Forest-Steppe and Steppe) and *V. nemausensis* sensu Klokov, non Jord. (Odesa region, Crimea). The species name *V. nemausensis* Jord. is synonymous with the type species *V. tricolor* (*V. tricolor* subsp. *tricolor*). The species *V. rupestris* in Ukraine is represented by two subspecies: the typical *V. rupestris* subsp. *rupestris* and *V. rupestris* subsp. *glaberrima*. Synonyms of the type species/subspecies *V. rupestris* are *V. arenaria* and *V. rupestris* subsp. *glabrescens*. The name *V. nemoralis* is synonymous with *V. ruppilii*. In the POWO database, *V. ruppilii* is mistakenly considered as a subspecies – *V. canina* L. subsp. *ruppii* (All.) Schübl. & G. Martens, but this combination is illegal (nomen illegitimum). The synonyms of *V. saxatilis* are *V. elisabethae* (described from the Mountainous Crimea) and *V. vespertina* (described from the Caucasus), which do not differ from *V. saxatilis* in morphological characters. In the POWO database, the names *V. elisabethae* and *V. vespertina* are given as synonyms of the subspecies *V. tricolor* subsp. *subalpina* Gaudin, but this name is illegal (nomen illegitimum). The data on the growth of *V. caspia* in Crimea is erroneous and refers to *V. sieheana*. The synonyms of *V. stagnina* are *V. commutata* sensu Klokov, non Waisb. and *V. persicifolia* Hegetschw. (the latter name is illegal – nomen illegitimum). Synonyms of *V. suavis* are *V. donetziensis*, *V. jagellonica*, *V. pontica* and *V. cyanea*, which were listed as separate species for Ukraine. The species *V. tricolor* L. s. str. (*V. tricolor* subsp. *tricolor*) is common in northern forest areas and its citation for Crimea is erroneous. In Crimea, only *V. saxatilis* grows in the group of *V. tricolor* aggr. species, which differs in the colour of its flowers, with a predominance of yellow ones.

KEYWORDS

biodiversity, annotated list, distribution, species, subspecies, genus, family, systematics, nomenclature, synonyms, herbarium specimens

CITATION

Fedoronchuk, M.M. (2025). Ukrainian flora checklist. 14: family *Violaceae* (Malpighiales, Angiosperms). *Chornomorski Bonical Journal* **21** (2): 109–122. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2025-21-2-1>

ВСТУП

Пропонована стаття продовжує серію попередніх публікацій про таксономічний склад і номенклатуру видів судинних рослин флори України (Fedoronchuk 2022a, b, c, d, 2023a, b, c, d, 2024a, b, c, d, Fedoronchuk & Antonenko 2025). У цій статті наведені дані про таксономічний склад і номенклатуру родини Violaceae Batsch.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основою пропонованого списку видів родини Violaceae є номенклатурне зведення судинних рослин флори України (Mosyakin & Fedoronchuk 1999). Робота також базується на критичному аналізі таксономічного складу з частковим опрацюванням гербарних колекцій, матеріалів власних польових досліджень, літературних джерел, з урахуванням нових узагальнених даних морфологічних (Nikitin 2001, Culley & Klooster 2007) та молекулярно-філогенетичних (Tokuoka 2008, Wahlert *et al.* 2014) досліджень. У роботі також використані номенклатурні та таксономічні онлайн бази даних (Euro+Med PlantBase 2025, Hassler 2025, POWO 2025). Для кожного виду вказано його поширення, а в примітках (у разі потреби) – таксономічні, номенклатурні чи хорологічні коментарі. Назви видів та їх синоніми (у круглих дужках) наведені за абетковим принципом. Ці назви, які є альтернативно прийнятними у межах певної класифікаційної схеми, не слід плутати з альтернативними назвами у розумінні Статті 36.3 «Міжнародного кодексу номенклатури водоростей, рослин та грибів» (Turland *et al.* 2018, Mosyakin & McNeill 2016). Зірочкою (*) позначені культивовані рослини, знаком оклику (!) – здичавілі та натуралізовані культивовані рослини («втікачі з культури»), знаком питання (?) – рослини, наведення яких потребує підтвердження. Ботаніко-географічні райони, представлені у хорологічних діагнозах, наведені відповідно до геоботанічного районування території України (Shelyag-Sosonko 1985). Флористичне районування Українських Карпат прийняте за В.І. Чопиком (Chopyk 1969). В окремих випадках вказані також більш конкретні місцезнаходження (зазначено адміністративні райони). Поширення видів на території України наведено за достовірними джерелами (флорами, визначниками, опублікованими науковими статтями в журналах ботанічного профілю, а також на основі опрацьованих гербарних матеріалів).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Violaceae Batsch

В ранніх класифікаційних системах (Takhtajan 1997, 2009, Cronquist 1988, Torne 2007) родина Violaceae Batsch включалася до одноіменного порядку Violales Perleb, як це також рекомендує робити С.Л. Мосякін в прагматичній класифікації родин покритонасінних флори України (Mosyakin 2013). Але за сучасними класифікаційними системами, які базуються на молекулярно-філогенетичних даних, зокрема APG III (2009), APG IV (2016) Violaceae, як одна із 42 інших родин, включені до порядку Malpighiales Juss. ex Bercht. & J.Presl клади розидів. Родина налічує від 22 до 28 родів та 1000–1100 видів, поширених по всіх континентах, але переважно в тропіках і субтропіках, за винятком багатьох видів *Viola* L., широко поширених у помірній зоні. Більшість родів Violaceae є оліготипними або монотипними, і лише три роди – *Hybanthus* Jacq., *Rinorea* Aubl. та *Viola* (перші два відсутні в Україні) є багатовидовими, що включають приблизно 95 % видового складу родини (Taylor 1972, Wahlert *et al.* 2014, POWO 2025). У флорі України родина Violaceae представлена одним родом *Viola*.

VIOLA L.

Рід *Viola* включає близько 700 (691, за POWO 2025) видів і є одним із найбільших у родині Violaceae, четвертим за кількістю видів серед Malpighiales (після *Euphorbia* L. – 2052 видів, *Croton* L. – 1123, *Phyllanthus* L. – 863) та серед 40–50 найбільших родів покритонасінних рослин (Stevens 2001). Він є одним з небагатьох родів Malpighiales (*Hypericum* L., *Linum* L., *Populus* L. і *Salix* L.), що широко поширені у помірній зоні (Marcussen *et al.* 2022). За сучасними молекулярно-філогенетичними дослідженнями рід *Viola* є монофілетичним таксоном (Tokuoka 2008, Wahlert *et al.* 2014). Для роду характерна широко поширена клейстогамія (Thomson 1879, Culley & Klooster 2007) та легка здатність до гібридизації, особливо в порушених або перехідних середовищах існування, що значно ускладнює ідентифікацію видів (Røren *et al.* 1994, Krahulcová *et al.* 1996). Центрами таксономічної та морфологічної різноманітності роду *Viola* є Анди, європейська частина Середземномор'я, Східна Азія та Північна Америка, а батьківщиною, як і всієї родини Violaceae, вважається Південна Америка (Clausen 1929, Ballard *et al.* 1999, Marcussen *et al.* 2015). В Україні рід *Viola* представлений 36 автохтонними видами та двома підвидами (без типових), трьома видами-ергазіофітофітами, а також низкою гібридних форм, частина з яких описані в статусі нововидів.

***Viola accrescens* Klokov (*Viola pumila* Chaix var. *orientalis* Kupffer; *Viola pumila* auct. fl. ucr., non Chaix, p. p.)**

• Переважно в лівобережних лісостепових і степових районах, рідше на Правобережжі, а також в Криму. Вид виділений з *V. pumila* Chaix, з яким його раніше ідентифікували. Від типового *V. pumila* s. str. відрізняється вищим ростом, ширшими, яйцеподібними або широко трикутними, до основи ледве звуженими чи обрубаними, або ж дуже широко клиноподібними листками та білими квітками (у *V. pumila* пластинки листків ланцетоподібні, при основі обрізані, квітки блідо-сині). За автором (Klokov 1955), вид також добре відрізняється від *V. pumila* наявністю папільозного, а по краю прилистків ще й дрібнощетинистого опушення, тоді як у останнього рослини зовсім голі. З цитованих електронних баз даних *V. accrescens* наводиться в POWO 2025 (для України, але за винятком Криму) та в Euro+Med Plant Base 2025, а в базі даних Hassler (2025) розглядається як синонім *V. pumila*.

***Viola alba* Besser [*Viola alba* Besser subsp. *alba*] (*Viola besseri* Rupr.; *Viola scotophylla* Jord.)**

• В Закарпатті (Чорна гора), Правобережному Лісостепу (Товтровий кряж, Південне Поділля), дуже рідко; вид відомий також для Буковини (околиці с. Степанівка та м. Кіцмань у Прут-Дністровському межиріччі), а також наводиться за даними середини XIX століття для гори Цецине (окол. м. Чернівці) та відомостями початку XX століття для околиць селища Красноільськ, але обидва останні місцезнаходження потребують підтвердження (Chorney *et al.* 2010). В Україні вид представлений типовим підвидом. А. Єною (Yena 2012), а також в базі даних Euro+Med Plant Base (2025) наводиться для Криму, що є сумнівним (ймовірно, його плутають з *V. denhardtii* Ten., який від *V. alba* відрізняється темнозеленими листками і коробочками, чітко помітними на темному фоні волосками на пластинках листків у вигляді білих штрихів та фіолетовими квітками (у *V. alba* листки і коробочки світло-зелені; волоски менш помітні, а квітки білі). Охороняється як рідкісний вид (The list 2021).

***Viola ambigua* Waldst. & Kit. (*Viola campestris* M.Bieb.; *Viola hirta* L. subsp. *campestris* (M.Bieb.) Lindem.)**

• Майже по всій Україні, включно з Кримом. Гібридує з *V. hirta* L.

***Viola arvensis* Murray [*Viola arvensis* Murray subsp. *arvensis*] (*Viola agrestis* Jord.; *Viola deseglisei* Jord. ex Boreau; *Viola segetalis* Jord.; *Viola tricolor* L. var. *arvensis* DC. ex Ging, nom. illeg.)**

• По всій країні, включно з Гірським Кримом, часто як бур'ян. В Україні вид представлений типовим підвидом. Поліморфний таксон. Легко гібридує з *V. hymettia* Boiss. & Heldr., *V. matutina* Klokov (≡ *V. tricolor* L. subsp. *matutina* (Klokov) Valentine), *V. tricolor* L. (≡ *V. tricolor* L. subsp. *tricolor*). Для України (Euro+Med Plant Base 2025, Hassler 2025) наводиться також центрально-південноєвропейський підвид *Viola arvensis* Murray subsp. *megalantha* Nauenb., синонімом якого вважається назва *V. × contempta* Jord. (Euro+Med Plant Base 2025), визнана раніше (Nikitin 1996,

Mosyakin & Fedoronchuk 1999) за гібридогенний вид *V. × contempta* Jord. (*V. arvensis* × *V. tricolor* L.) (*Viola vespertina* Klokov, p. p.; *Viola matutina* auct. non Klokov: Tsvelev 2000).

Фертильний гібрид, морфологічно дуже подібний до *V. matutina* Klokov, але на відміну від останнього (див. нижче) стебла у *V. × contempta* не розростаються до закінчення вегетаційного сезону і не перевищують 25–40 см. У забарвленні віночка рослин менше жовтого кольору, ніж у *V. matutina*, вони зазвичай не жовто-білі, а теракотово-білі, лише злегка жовтуваті. Відрізняються ці таксони і ценотично і географічно: на відміну від *V. matutina*, що зростає в природних умовах в лісах і на узліссях, *V. × contempta* приурочена до вторинних ценозів (як бур'ян на полях і вздовж доріг) і є більш північним його вікаріантом.

Viola biflora L. [*Viola biflora* L. subsp. *biflora*]

- В Карпатах (альпійський, субальпійський та верхній лісовий пояси), нерідко. В Україні вид представлений типовим підвидом.

Viola canina L. [*Viola canina* L. subsp. *canina*] (*Viola canina* L. f. *ericetorum* (Schrad. ex Link) Döll; *Viola canina* subsp. *ericetorum* (Schrad. ex Link) Schübl. & G. Martens; *Viola canina* L. var. *ericetorum* (Schrad. ex Link) Rchb.; *Viola canina* L. var. *flavicornis* (Sm.) Aschers.; *Viola canina* L. var. *sabulosa* Rchb.; *Viola ericetorum* Schrad. ex Link; *Viola flavicornis* Sm., ?*Viola podolica* Andr.; *Viola procumbens* Gilib., nom. illeg.)

- Повсюдно, крім крайнього півдня і степових районів Криму. В Україні вид представлений типовим підвидом. Дуже морфологічно мінливий таксон. Особливо варіюють розміри різних частин рослини та кількість висхідних стебел, що стало причиною опису численних різновидів і навіть видів. Гібридує з *V. rupestris* F.W. Schmidt s. str.

Viola collina Besser (*Viola hirta* L. var. *collina* (Besser) Regel)

- Переважно в Лісостепу, зрідка трапляється також на Північному Поділлі (Гологоро-Кременецькому кряжі) (околиці м. Кременець, *locus classicus*), Правобережному Поліссі (околиці м. Київ), Лівобережному Злаково-Лучному Степу. Гібридує з *V. hirta* L. та *V. odorata* L. в місцях сумісного зростання.

Viola dacica Borbás

- В Карпатах (Східні Бескиди й Низькі полонини, Чивчино-Гринявські гори, Мармароські Альпи) (Chopyk & Fedoronchuk 2015).

Viola declinata Waldst. & Kit.

- В Карпатах (альпійський, субальпійський та верхній лісовий пояси: Східні Бескиди й Низькі полонини, Горгани, Свидовець, Чорногора, Чивчино-Гринявські гори, Мармароські Альпи), звичайно (Chopyk & Fedoronchuk 2015).

Viola dehnhardtii Ten. (*Viola alba* Besser subsp. *dehnhardtii* (Ten.) W. Becker; *Viola alba* Besser subsp. *scotophylla* (Jord.) Nyman; *Viola odorata* L. var. *dehnhardtii* (Ten.) Boiss.; *Viola odorata* L. subsp. *dehnhardtii* (Ten.) Nyman; *Viola alba* auct. non L.: Klokov, 1955, p. p.; *Viola scotophylla* auct. non Jord.: Morosiuk, 1987)

- На півдні Правобережного Лісостепу (Одеська область, селище Саврань, але в «Екофлорі України» (том 6) (Didukh et al. 2010) для Правобережного Лісостепу не наводиться), та в Гірському Криму і на Керченському півострові. У флорі України вид раніше визначали як *V. scotophylla* Jord. (Morosiuk 1987) або як *V. alba* Besser (Kotov 1950, Klokov 1955). Від типового *V. alba* відрізняється темнозеленими листками і коробочками, добре помітними (до 2 мм завдовжки) волосками на темному фоні пластинки листка у вигляді білих штрихів та фіолетовими квітками (у *V. alba* s. str. листки і коробочки світлозелені, волоски менш помітні на світлому фоні пластинки листка, а квітки білі).

Viola elatior Fr. (*Viola canina* L. subsp. *elatior* (Fr.) Wigand, nom. illeg.; *Viola canina* L. subsp. *montana* (L.) Hartm.; *Viola canina* L. subsp. *persicifolia* (Roth) Celak., nom. illeg.; *Viola canina* L. subsp. *persicifolia* (Roth) Kirschl.; *Viola canina* L. var. *elatior* (Clus. ex Fr.) Kirschl.; *Viola canina* L. var. *montana* (L.) Fr.; *Viola canina* L. var. *montana* (L.) Hornem., nom. rej.; *Viola erecta* Gilib., nom. illeg.; *Viola montana* DC., nom. illeg.; *Viola montana* L., nom. rej.; *Viola montana* L. var. *elatior* (Fr.) Regel; *Viola persicifolia* Schreb., nom. utique rej.)

- Зрідка майже по всій країні, крім високогір'я Карпат, крайнього півдня Степу, а також в Гірському Криму. Нещодавно з'явилося повідомлення про нові знахідки виду, як регіонально рідкісного в Житомирській області (окол. с. Стовпів, селище Миропіль) (Hryb 2023). Для України (включно з Кримом) вид наводився як *V. montana* L. (Nikitin 1996, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh

et al. 2010, Yena 2012, Onyshchenko *et al.* 2022), *V. persicifolia* Schreb. (Didukh *et al.* 2010) або одночасно як *V. elatior* Fr. і *V. montana* L. (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987). Але, оскільки назва *V. montana* L. тривалий час помилково використовувалася в іншому розумінні (для позначення виду *V. ruppilii* All.), тому нині вона відхилена, як *nomen rejiciendum*: на підставі статті 69 Номенклатурного кодексу (Kirschner & Skalický 1989). Вид близький до *V. canina* L., але відрізняється довшими прилистками (більше половини довжини пластинки листка або дорівнюють їй, тоді як у *V. canina* прилистки коротші половини довжини листка), більш витягнутими листками, а також меншою кількістю стебел, які до того ж прямостоячі, тоді як у *V. canina* стебла лежачі або висхідні.

Viola epipsila Ledeb. (*Viola palustris* L. subsp. *epipsila* (Ledeb.) C.Hartm.; *Viola palustris* L. var. *epipsila* (Ledeb.) Maxim.)

- У Східному Поліссі (Чернігівське та Новгород-Сіверське Полісся), дуже рідко (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Lukash 2010, Onyshchenko *et al.* 2022); наводиться також для Житомирського Полісся (окол. м. Житомир: Didukh *et al.* 2010). Вид включено до списку регіонально рідкісних видів Східного Полісся (Lukash 2010). З цитованих електронних баз даних для України наводиться лише в Euro+Med Plant Base (2025). Гібридує з *V. palustris* L.

Viola hirta L. (?*Viola inodora* Andrz.)

- По всій країні, крім крайнього півдня і Криму. В «Екофлорі України» (том 6) (Didukh *et al.* 2010) помилково наводиться для Криму. Гібридує з *V. ambigua* Waldst. & Kit. та *V. odorata* L. в місцях сумісного зростання.

*!Viola hissarica Juz.

- Культивується в садах і парках і нерідко дичавіє. Ергазіофітофіт (Karmysova 2017, Raabstrube & Raus 2024).

Viola hymettia Boiss. ex Heldr. (*Viola borysthenica* Klokov, nom. illeg.; *Viola cretacea* Klokov; *Viola kitaibeliana* Schult. f. *hymettia* (Boiss. & Heldr.) W.Becker; *Viola lavrenkoana* Klokov; *Viola tricolor* L. subvar. *hymettia* (Boiss. & Heldr.) Gams; *Viola tricolor* L. var. *hymettia* (Boiss. & Heldr.) Boiss.; *Viola nemausensis* auct. non Jord.: Kotov 1950, Klokov 1955)

- В Лівобережному Лісостепу (південь; є нові повідомлення про знахідки виду як регіонально рідкісного для Луганської області: заказник загальнодержавного значення «Кондрашевський» (Holovko 2023), Донецької області: НПП «Святі гори» (Dyakova & Dyakov 2023) та Лівобережного Степу. Наводиться також для Правобережного Лісостепу (Південного Поділля, або півдня Придніпровської височини) (Shynder 2024), Миколаївської області: околиці с. Синюхін Брід (Shynder *et al.* 2023a), Степу та Криму. Раніше для України (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al.* 2022) вид одночасно наводився як *V. cretacea* Klokov (для півдня Донецького Лісостепу), *V. lavrenkoana* Klokov (південь Лісостепу і Степу) і *V. nemausensis* Jord. (Одеська область, Крим). Субсередземноморський вид, в Україні знаходиться на північній межі ареалу.

Viola jooi Janka (*Viola macroceras* Bunge subsp. *jooi* (Janka) Kupff.; *Viola sciaphila* Joó ex Janka, nom. inval.; *Viola transsilvanica* Schur; *Viola uliginosa* Boiss. 1867, non Besser, 1809)

- На Поділлі (Покутті), дуже рідко: с.с. Незвисько, Воронів, Чортовець Городенківської міської громади Коломийського району; с. Герасимів Обертинської селищної громади; села Острина та Палагічі Тлумацької міської громади; с. Суходіл Олешанської сільської громади Івано-Франківської області (Didukh 2009, Roleček & Dřevojan 2019). Охороняється як реліктовий середньоєвропейський гірський вид, ексклав якого ізольований від основного ареалу (Didukh 2009, The list 2021). З групи видів спорідненості *V. macroceras* Bunge s. l., ареал якого розбитий на три частини — карпатський (*V. jooi* Janka), кавказький (*V. somchetica* K.Koch) і сибірсько-середньоазійський (*V. macroceras* Bunge s. str.). Всі три види дуже близькі між собою і майже не відрізняються за макроморфологічними ознаками, а також за числом хромосом, морфологією і ультраструктурою поверхні насінин та пилоквих зерен (Nikitin 2001). Це стало причиною того, К.Р. Купфер (Kupfer 1909) змінив ранг карпатських, кавказьких і сибірсько-середньоазійських таксонів з видового на підвидовий. Детальне дослідження спермодерми, проведене В. Нікітіним (Nikitin 2001) показало, що між цими видами все таки є відмінності, зокрема в розміщенні аріллуса і будови тести, що може свідчити про їх видовий статус.

Viola jordanii Hanry (*Viola canina* L. subsp. *jordanii* (Hanry) Albert & Jahand, nom. superfl.; *Viola canina* L. subsp. *jordanii* (Hanry) Rouy & Foucaud; *Viola vandasii* Velen.)

- В Західному Лісостепу, Степу (захід) та в Криму (південь, але не наводиться в [Didukh et al. 2010](#)), зрідка.

Viola kitaibeliana Schult. [*Viola kitaibeliana* Schult. subsp. *kitaibeliana*]

- На півдні Лівобережного Лісостепу, Степу та в Криму, звичайно. В Україні вид представлений типовим підвидом.

Viola matutina Klokov [*Viola tricolor* L. subsp. *matutina* (Klokov) Valentine] (*Viola vespertina* Klokov, p. p.; *Viola alpestris* auct. non Wittr., p. p.; *Viola saxatilis* auct. non F.W.Schmidt, p. p.)

- На більшій території країни, особливо в Лісостепу; в Криму вид відсутній, але помилково наводиться в «Екофлорі України» (том 6) ([Didukh et al. 2010](#)). З групи видів *V. tricolor* L. agg. (*V. saxatilis* F.W.Schmidt, *V. tricolor* s. str.) і, як і *V. saxatilis*, є південнішою, лісостеповою (в порівнянні з *V. tricolor* s. str.) морфолого-географічною расою, тому може бути прийнятий і за підвид – *V. tricolor* L. subsp. *matutina* (Klokov) Valentine ([Tsvelev 2002](#)). Для рослин характерні великі жовтувато-білі квітки з пласким віночком і дуже розростаючі до середини літа полегли стебла до 80 см завдовжки. Зростають такі рослини переважно в лісах і на узліссях. Від типового *V. tricolor* s. str. відрізняються жовтуватим забарвленням квіток: верхні пелюстки віночка білі або ясножовті, іноді з країв блідосинюватофіолетові; бічні – жовтуваті або жовті, зрідка по краю блідофіолетові; нижня пелюстка також жовтувата, при основі з 5 темними нектарними смужками (у *V. tricolor* s. str. квітки з переважанням синього кольору: верхні пелюстки здебільшого темносиньофіолетові, рідше блідофіолетові; бічні такі ж або ясніші, при основі з 1–3 темнішими смужками; нижня пелюстка при основі завжди жовта, з 5–7 темними смужками, по краю фіолетова, часто бліда).

Viola mirabilis L.

- По всій країні, переважно в Лісостепу, звичайно; у Карпатах і Степу дуже рідко, а також в Західному та Гірському Криму.

Viola occulta Lehm.

- В Гірському Криму (гора Чорна в околицях Алушти), іноді як бур'ян.

Viola odorata L. [*Viola odorata* L. subsp. *odorata*] (*Viola austriaca* A.Kern. & Jos.Kern.; *Viola dumetorum* Jord.; *Viola odorata* L. var. *dumetorum* (Jord.) Treaub.; *Viola odorata* L. var. *longifimbriata* Neuman; *Viola odorata* L. var. *wiedemannii* (Boiss.) Kupff.; ?*Viola rogoviczii* Andr. ex Trautv.; *Viola wiedemannii* Boiss.)

- По всій країні, включно з Гірським Кримом. Морфологічно мінливий вид, в Україні представлений типовим підвидом. Крім типового різновиду (прилистки яйцеподібні, з торочками до 1 мм завдовжки, квітконіжки та чашолистки голі) для України наводиться ще низка різновидів: var. *longifimbriata* Neuman (прилистки ланцетні, з торочками 1–2 мм завдовжки), var. *dumetorum* (Jord.) Treaub. (квітконіжки волосисті, особливо вгорі; чашолистки здебільшого війчасті), var. *wiedemannii* (Boiss.) Kupff. (листки ниркоподібні або округло-ниркоподібні; у типового різновиду листки округло- або яйцеподібно-серцеподібні) ([Klokov 1955](#)). Гібридує з *V. suavis* M.Bieb. та *V. hirta* L. в місцях сумісного зростання.

Viola oreades M.Bieb.

- В Гірському Криму (яйла: гори Ай-Петрі, Бабуган-яйла, Чатир-Даг, Демерджі). Охороняється як рідкісний вид ([The list 2021](#)).

Viola palustris L. [*Viola palustris* L. subsp. *palustris*]

- В Карпатах, Передкарпатті, на Поліссі, звичайно; відомо також з Лівобережного Лісостепу (с. Бобрік Великобудищанської сільської громади Миргородського (колишнього Гадяцького) району Полтавської області та Лівобережного Злаково-Лучного Степу (Кремінська міська громада Сіверськодонецького району Луганської області). Останнє місцезнаходження є найбільш південним і цілком ізольованим. В Україні вид представлений типовим підвидом.

Viola pumila Chaix

- В Гірському Криму (Ай-Петринська яйла). Наводиться також для Закарпаття ([Morosiuk 1987](#)), можливо помилково; Лісостепу і Степу ([Kotov 1950](#)), ймовірно плутаючи з *V. accrescens*. Є сучасні вказівки для Західного Поділля ([Korshyk et al. 2012](#)). В «Екофлорі України» (том 6) ([Didukh et al. 2010](#)) для Криму, Лісостепу та Степу не наводиться.

Viola reichenbachiana Jord. ex Boreau (*Viola silvatica* (Fr.) C.Hartm.; *Viola sylvestris* sensu Rchb., non Lam.: [Kotov 1950](#), [Klokov 1955](#))

- В лісових і правобережних лісостепових районах, звичайно; дуже рідко в Лівобережному Лісостепу (Полтавська область, м. Лубни, але не наводиться в [Didukh et al. 2010](#)), а також в Гірському Криму. Раніше для України вид наводився як *V. sylvestris* sensu Rchb., non Lam. ([Kotov 1950](#), [Klokov 1955](#)). Гібридує з *V. riviniana* Rchb.

Viola riviniana Rchb. (*Viola silvatica* (Fr.) C.Hartm. var. *riviniana* (Rchb.) DC.)

• На Поліссі, зрідка; наводиться також для Закарпаття, Карпат, Передкарпаття та Правобережного Лісостепу (Didukh *et al.* 2010). Від близького *V. reichenbachiana* відрізняється лілуватоблакитними або ліловими квітками, товстішою, здебільшого білою шпоркою (у *V. reichenbachiana* квітки лілові, шпорка досить тонка, здебільшого фіолетова). В.В. Нікітін (Nikitin 1996) для України вид не наводить; у цитованих онлайн баз даних для України наводиться лише в Euro+Med Plant Base (2025) (включно з Кримом, що є помилкою). Гібридизує з *V. reichenbachiana* Jord. ex Boreau.

Viola rupestris F.W.Schmidt

У флорі України вид представлений двома підвидами.

a. **Viola rupestris** F.W.Schmidt subsp. **glaberrima** (Murb.) Vl.V.Nikitin [*Viola rupestris* F.W.Schmidt var. **glaberrima** Murb.] (*Viola glaberrima* (Murb.) Ye.V.Serg., nom. illeg.; *Viola rupestris* F.W.Schmidt var. **glaberrima** Murb.; *Viola rupestris* auct. non F.W.Schmidt: Kotov, 1950, Klokov, 1955, Morosiuk, 1987; *Viola sergievskiae* Tzvelev)

• В Західному Лісостепу (по р. Збруч), дуже рідко (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987), а також в Гірському Криму (вперше було виявлено А. Єною (Yena 2012) в 2003 році на горі Чатирдаг поблизу Ангарського перевалу на узліссі широколистяного лісу). В.В. Нікітін (Nikitin 1996) наводить для карпатських гір, що малоімовірно, як і давні вказівки для околиць м. Ізюм Харківської області. Від типового підвиду (subsp. *rupestris*) відрізняється повною відсутністю опушення (стебла, листки та коробочки зовсім голі, тоді як у типового підвиду майже вся рослина густо опушена короткими волосками), нижчим ростом і дрібнішими розмірами всіх частин рослини, а також білими квітками (у subsp. *rupestris* віночок синьофіолетовий або ліловофіолетовий, в зіві білуватий, дуже рідко цілком білий, а пелюстки вужчі). Підвид *V. rupestris* subsp. **glaberrima** з цитованих онлайн баз даних наводиться лише у POWO (2025) (у ранзі різновиду – *V. rupestris* var. **glaberrima**), але для України не цитується, а лише для європейської північної частини російської федерації та республіки Туви; у двох інших цитованих нами баз даних (Euro+Med Plant Base 2025, Hassler 2025) цей підвид/різновид розглядається у складі типового виду *V. rupestris* s. str.

b. **Viola rupestris** F.W.Schmidt subsp. **rupestris** (*Viola allionii* Pio; *Viola arenaria* DC., *Viola arenaria* DC. var. **glabrescens** Neuman; *Viola glauca* M.Bieb.; *Viola livida* Kit. ex Schult.; *Viola rupestris* F.W.Schmidt var. **arenaria** (DC.) Beck; *Viola rupestris* F.W.Schmidt subsp. **arenaria** (DC.) Rothm.; *Viola rupestris* F.W.Schmidt subsp. **glabrescens** (Neuman) Vl.V.Nikitin)

• По всій країні, крім Степу, включно з Карпатами і Кримом (Чатирдаг). В «Екофлорі України» (том 6) (Didukh *et al.* 2010) для Криму не наводиться. Раніше в літературі для України підвид наводився одночасно у ранзі видів *V. arenaria* DC. і *V. rupestris* (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987), або у ранзі підвидів *V. rupestris* F.W.Schmidt subsp. *rupestris* та *V. rupestris* F.W.Schmidt subsp. **glabrescens** (Neuman) Vl.V.Nikitin (Nikitin 1996, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al.* 2022). Гібридизує з *V. canina* L.

Viola ruppilii All., 1773 (*Viola canina* L. subsp. *ruppilii* (All.) Schübl. & G.Martens, nom. illeg.; *Viola canina* L. var. *nemoralis* (Kütz.) Kirschl.; *Viola montana* auct. non L.; *Viola nemoralis* Kütz. 1832; *Viola stricta* Hornem. subsp. *ruppilii* (All.) Nyman)

• Наводиться для лісостепової зони та Криму (як *V. nemoralis* Kütz.), але достеменно відомо лише із західної частини України, де рослини раніше були зібрані в Галичині «... в лісах до Барятинна біля с. Вишні» для видання в австро-угорських ексикатах О. Волощаком і видані під назвою *Viola nemoralis* Kütz. Для України (включно з Кримом) цей вид під назвою *V. nemoralis* наводиться в багатьох джерелах, тоді як в базах даних Euro+Med Plant Base (2025) та Hassler (2025) ця назва вважається синонімом *V. ruppilii*, що узгоджується з правилом пріоритету. У базі даних POWO (2025) *V. ruppilii* помилково розглядається у ранзі підвиду – *V. canina* L. subsp. *ruppilii* (All.) Schübl. & G.Martens, але ця комбінація є незаконною (nomen illegitimum). Це рослини з широколанцетними листками з серцеподібною основою, з великими прилистками у верхніх листків, до 24–27 мм завдовжки і 4–6 мм завширшки, що перевищують черешок, тоді як у *V. canina* L. s. str. листки з більш або менш серцеподібною основою до ланцетних, 10–40 мм завдовжки, 7–28 мм завширшки, з коротшим за пластинку черешком у верхніх листків, і здебільшого довшим у решти листків; прилистки ланцетні до шилоподібних, здебільшого набагато коротші за половину пластинки. Проте В.В. Нікітін (Nikitin 1996), який опрацював рід *Viola* для флори Східної Європи вважає, що за цим видом повинна все-таки зберегтися назва *V. nemoralis* Kütz. (1832, Linnaea, 7: 46), оскільки рисунок і його опис не залишають ніяких сумнівів в приналежності назви до цього виду. Наслідуючи В.В. Нікітіна, цей вид цитується (під назвою *V. nemoralis*) і в інших джерелах

(Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh *et al.* 2010, Illarionova 2012, Yena 2012, Onyshchenko *et al.* 2022, POWO 2025).

Viola saxatilis F.W.Schmidt [*Viola tricolor* L. subsp. *saxatilis* (F.W.Schmidt) Arcang.] (*Viola elisabethae* Klokov; *Viola tricolor* L. subsp. *subalpina* Gaudin, nom. illeg.; *Viola vespertina* Klokov)

• В Гірському Криму; наводиться також для Карпат і Закарпаття (Kotov 1950, Klokov 1955, Morosiuk 1987, Nikitin 1996, Didukh *et al.* 2010), але достовірних гербарних матеріалів немає, оскільки всі вказівки базуються лише на літературних даних. Можливо через те, що в гербаріях вид плутають з *V. matutina* Klokov, від якого він насправді відрізняється біоморфою: *V. saxatilis* – багаторічна гірська рослина 20–30 см заввишки, з більш чи менш прямостоячими стеблами, тоді як *V. matutina* – низинний одно-дворічник, з висхідними і пониклими стеблами 40–60(80) см завдовжки. *Viola saxatilis* з групи видів *V. tricolor* L. aggr. Від типового *V. tricolor* L. s. str. відрізняється забарвленням квіток (верхні пелюстки віночка блідожовті, нерідко з фіолетовим відтінком у верхній половині, бокові – світложовті, з темною нектарною смужкою при основі, нижня пелюстка жовта, з темними смужками, тоді як у *V. tricolor* s. str. квітки строкаті, з переважанням синього кольору: верхні пелюстки здебільшого темнофіолетові, рідше блідофіолетові; бічні – ясніші, при основі з 1–3 темними нектарними смужками; нижня пелюстка при основі завжди жовта, з 5–7 темними смужками, по краю фіолетова, часто бліда). Синонімами *V. saxatilis* є назви *V. elisabethae* Klokov (описаний з Гірського Криму) та *V. vespertina* Klokov (описаний з Кавказу), які за морфологічними ознаками не відрізняються від *V. saxatilis*. У базі даних POWO (2025) назва *V. saxatilis* F.W.Schmidt прийнята за синонім центральноєвропейського підвиду *V. tricolor* subsp. *alpestris* (DC. ex Ging.) Ces., який в Україну не проникає, а назви *V. elisabethae* і *V. vespertina* наводяться як синоніми підвиду *V. tricolor* L. subsp. *subalpina* Gaudin. Проте остання назва (*V. tricolor* L. subsp. *subalpina* Gaudin) є незаконною (Hassler 2025) і відхилена (nomen illegitimum).

Viola sieheana W.Becker

• В Гірському Криму. В базі даних POWO (2025) для Криму наводиться також близький кавказький вид *V. caspia* (Rupr.) Freyen (*V. neglecta* M.Bieb., nom. illeg.; *Viola riviniana* Rchb. subsp. *neglecta* (M.Bieb.) W.Becker), що, мабуть, є помилкою.

*!Viola sororia Willd.

• Спорадично культивується як декоративна рослина у багатьох сортах майже по всій території країни і нерідко дичавіє (спонтанне розповсюдження виду зафіксовано у Карпатах і зонах мішаних лісів та лісостеповій). Північноамериканський вид, який в деяких країнах є навіть інвазійним видом. В Україні вид відомий (як ергазіофігофіт) принаймні з 2018 року (Shynder *et al.* 2023b).

Viola stagnina Kit. ex Schult. [*Viola stagnina* Kit. ex Schult. var. *stagnina*] (*Viola canina* L. subsp. *stagnina* (Kit. ex Schult.) Döll; *Viola canina* L. var. *stagnina* (Kit. ex Schult.) Kirschl.; *Viola commutata* auct. non Waisb.: Klokov 1955; *Viola montana* L. var. *stagnina* (Kit.) Regel; *Viola persicifolia* Hegetschw., nom. illeg.)

• В Закарпатті, Карпатах, на Поліссі та в Лісостепу. Є нові повідомлення про знахідки виду, як регіонально рідкісного для Житомирської області: околиці селища Миропіль, вологі луки на правому березі р. Фастівка (Hryb 2023) та для Чернігівської області: околиці с. Дрімайлівка Чернігівського району (Davydov *et al.* 2023). В Україні вид представлений типовим підвидом. Для України наводиться як *V. stagnina* Kit. ex Schult. (Kotov 1950, Morosiuk 1987), *V. commutata* Waisb. (Klokov 1955), або під назвою *V. persicifolia* auct. (Nikitin 1996, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al.* 2022), яка нині є відхиленою, оскільки раніше ця назва використовувалася для позначення інших видів. Морфологічно мінливий вид (за розмірами частин рослини та їх опушенням).

Viola suavis M.Bieb. [*Viola suavis* M.Bieb. subsp. *suavis*] (*Viola cyanea* Čelak.; *Viola donetzkiensis* Klokov; *Viola jagellonica* Zapał.; *Viola jagellonica* Zapał. var. *colorata* Zapał.; *Viola odorata* L. subsp. *cyanea* (Čelak.) Nyman; *Viola odorata* L. var. *suavis* (M.Bieb.) Boiss.; *Viola odorata* L. subsp. *suavis* (M.Bieb.) Nyman; *Viola pontica* W.Becker; *Viola suavis* M.Bieb. subsp. *glabrescens* W.Becker)

• В Карпатах, Поліссі, Лісостепу, Степу та в Криму. В «Екофлорі України» (том 6) (Didukh *et al.* 2010) для Карпат та Полісся не наводиться. В Україні вид представлений типовим підвидом. Морфологічно мінливий таксон. Особливо варіюють форма пластинок листків (від широкояйцеподібно-серцеподібних до округло-ниркоподібних і ниркоподібних), форма їх країв (зарубчасті або пилчасто-зарубчасті), опушення, забарвлення пелюсток (від білих до синьофіолетових). Гібридує з *V. odorata* L. В літературі для України крім назви *V. suavis* M.Bieb. (Nikitin 1996), вид одночасно наводився також, як *V. suavis*, *V. jagellonica* Zapał. (Kotov 1950, Klokov 1955), *V. suavis*, *V. jagellonica*, *V. pontica* W.Becker (Morosiuk 1987), *V. suavis*, *V. jagellonica*, *V. pontica*,

V. donetziensis Klokov (Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al.* 2022), а в ранніх літературних джерелах також, як *V. cyanea* Čelak. – для Галичини (Zabłocki 1947). У базі даних POWO (2025) назва *V. jagellonica* Zapał. цитується як синонім нотовиду *Viola* × *kalsburgensis* Wiesb, поширеного в Західній Європі (Австрія, Польща, Іспанія) і для України *V. jagellonica* (як синонім) не цитується, що є явною помилкою, оскільки *V. jagellonica* описана Г. Запаловичем з Галичини (Поділля (за протологом: «In Galiciae Podolia orient. Australi in fruticetis, silvis sparsis arborum caede, ad riparis praeruptas Thyrae inter virgulata, frequens, nonnullis locis copiosa: Bilcze, Iwanków, Sinków – a Błocki lecta, qui exempla florentina *V. albae* Besser, specimina matura *V. cyanea* Čelak. adnumeravit»). Також з Поділля обрано лектотип *V. jagellonica* («*Viola alba* Besser 88.407 (petala alba, calcar. super violaceum) Sinków prope Mielnica (Galiciae orient-austr.). In dumetis ad ripas prasuptas vaxora Thyrae sequens. 1885. Błocki” (№ 153732), який нині зберігається в Кракові (KRAM) (Peregrym & Shevera 2012). З Поділля описаний також різновид *V. jagellonica* Zapał. var. *colorata* Zapał. («Bilcze in dumenis, cum designatione *V. ceanea* Čelak.”), лектотип якого з околиць м. Борщів (Тернопільська область) («*Viola cyanea* Čelak. (Me judicante a *V. austriaca* Kern. specifice um diversa). – Bilcze pr. Borszow (Galiciae orient-austr.) in dumenis regnum. 1899.88408. Błocki» (№ 153738), зберігається в Кракові (KRAM).

***Viola tanaitica* Grosset**

- В Лісостепу, Степу, рідше в Криму (півд.-зах.). Гібридує з *V. canina* L. та *V. odorata* L. в місцях сумісного зростання. В «Екофлорі України» (том 6) (Didukh *et al.* 2010) для Криму не наводиться.

***Viola tricolor* L. s. str. [*Viola tricolor* L. subsp. *tricolor*] (*Viola nemausensis* Jord.)**

- В північних лісових районах. Наводиться також для Криму (Yena 2012, POWO 2025, Euro+Med Plant Base 2025, Hassler 2025), але, мабуть, помилково (ймовірно його плутають з *V. saxatilis* F.W.Schmidt. (= *V. elisabethae* Klokov), від якого відрізняється забарвленням квіток, у яких, як уже згадувалося, переважає синій колір (див. *V. saxatilis*). В Україні вид представлений типовим підвидом; інші підвиди *V. tricolor*, що наводяться в онлайн базах даних (subsp. *matutina* (Klokov) Valentine, subsp. *saxatilis* (F.W.Schmidt) Arcang.) розглядаються нами в ранзі видів.

***Viola uliginosa* Besser (*Viola hybrida* Wulfen ex Schult.; *Viola nitens* Host ex Rchb.; *Viola riparia* C.V.Hartm.; *Viola scaturiginosa* Wallr.)**

- Наводиться для Закарпаття та Буковини (Didukh *et al.* 2010), в Поліссі (є нові повідомлення про знахідки виду як регіонально рідкісного для Чернігівської області: окол. с. Ловинь Чернігівського району (Davydov *et al.* 2023), дорогою на с. Жадове (Buzunko & Danko 2020) та в Лівобережному Лісостепу, зрідка. З невідомих причин з цитованих нами баз даних у Hassler (2025) для України не наводиться.

***Viola vadimii* Vl.V.Nikitin**

- Наводиться для Харківської області в переліку паратипів виду *V. vadimii* («Харьковская обл., окр. г. Валки, опушка дубового леса, 25.V.1965, М. Котов, LE»), описаного В.В. Нікітіним (Nikitin 2002) з Мордовії (російська федерація). За автором, від *V. montana* L. (в нашому трактуванні *V. elatior* Fr.) відрізняється чашечкоподібною, а не гантелеподібно-квадратною формою квітконіжки на поперечному розрізі; жорсткішими стеблами і пластинками листків та іншою екологією (нагірні діброви і степи, а не заплавні ліси, як у *V. montana*). Видовий статус сумнівний. З цитованих електронних баз даних для України наводиться лише в Euro+Med Plant Base (2025), тоді як в Hassler (2025) цитується як один із синонімів *V. elatior* Fr.

***!*Viola* × *wittrockiana* Gams (= *Viola hybrida* hort.) [*V. altaica* Ker Gawl. × *V. lutea* Huds. subsp. *sudetica* Wild.) Nyman × *V. tricolor* L.]**

- Повсюдно культивується як декоративна рослина в населених пунктах, садах і парках. Іноді дичавіє (Protopopova & Shevera 2014). Гібридогенний ергазіофітофіт. Від *V. tricolor* L. s. str. відрізняється значно більшими квітками (3,5–5 см в діаметрі) різного забарвлення (у *V. tricolor* квіткі 2–3 см в діаметрі, з переважанням синього кольору).

Крім наведених спонтанних видів в Україні культивується ще багато інших видів.

Як уже згадувалося, в місцях сумісного зростання види *Viola* легко гібридизують між собою. Нижче наведено список валідизованих гібридогенних видів (nothospecies), відмічених або й описаних на території України.

***Viola* × *bachtschisaraensis* Vl.V.Nikitin [*V. sieheana* W.Becker (= *V. caspia* auct. non (Rupr.) Freyen) × *V. dehnhardtii* Ten.]**

- Крим (околиці с. Соколине Бахчисарайського району).

***Viola* × *bessarabica* Zapał. [*V. hirta* L. × *V. suavis* M.Bieb.]**

- Чернівецька область (околиці с. Атаки Хотинського району)

***Viola* × *braunii* Borbás [*V. canina* L. × *V. rupestris* F.W. Schmidt s. str.]**

- Карпати.
- Viola** × **fennica** F.Nyl. (= *V. × ruprechtiana* Borbas) [*V. epipsila* Ledeb. × *V. palustris* L.]
  - Східне Полісся.
- Viola** × **hirtaeformis** Wiesb. [*V. ambigua* Waldst. & Kit. × *V. hirta* L.]
  - Лісостеп, Степ.
- Viola** × **interjecta** Borbás [*V. collina* Besser × *V. hirta* L.]
  - Лісостеп.
- Viola** × **intermedia** Rchb. [*V. reichenbachiana* Jord. ex Boreau × *V. riviniana* Rchb.]
  - Полісся.
- Viola** × **mielnicensis** Zapał. [*V. canina* L. × *V. elatior* Fr.]
  - Поділля (окол. с. Мельниця-Подільська Борщівського району Тернопільської області).
- Viola** × **mira** Zapał. [*V. suavis* M.Bieb. (= *V. jagellonica* Zapał.) × *V. odorata* L.]
  - Поділля (околиці с. Більче-Золоте Чортківського району Тернопільської області).
- Viola** × **permixta** Jord. (= *V. × ruprechtiana* Borbas) [*V. collina* Besser × *V. odorata* L.]
  - Лісостеп.
- Viola** × **poltavensis** Vl.V.Nikitin [*V. elatior* Fr. × *V. riviniana* Rchb.]
  - Чернігівська область (околиці с. Ржавець кол. Прилукського повіту Полтавської губернії).
- Viola** × **popovae** Vl.V.Nikitin [*V. ruppii* All. (= *V. nemoralis* Kütz.) × *V. sieheana* W.Becker]
  - Крим (гора Роман-Кош). Нотовид *V. × popovae* описаний з Північного Кавказу і в Криму відомий поки що лише з locus classicus недавно описаного з вершини гори Роман-Кош нотопідвиду – nothosubsp. **romankoshica** Vl.V.Nikitin (Nikitin 2003), прийнятого нами за синонім *V. × popovae*. Від *V. sieheana* W.Becker відрізняється невеликими (0,5–1,0 см завдовжки і 2–3 мм завширшки, а не 2–3 см і 4–7 мм, відповідно) і коротко торочкуватими прилистками стеблових листків, а також менш відтягнутими верхньої частини пластинок листків; від *V. ruppii* – ширшими пластинками листків, наявністю розеток прикореневих листків та торочкуватими з країв прилистками.
- Viola** × **prutensis** Zapał. [*V. declinata* Waldst. & Kit. × *V. tricolor* L.]
  - Карпати (Чорногора).
- Viola** × **roxolanica** Błocki [*V. odorata* L. × *V. suavis* M.Bieb. (= *V. jagellonica* Zapał.)]
  - Поділля (околиці с. Більче-Золоте та с. Синьків Чортківського району Тернопільської області). В базі даних POWO (2025) назва *V. × roxolanica* Błocki цитується як синонім іншого нотовиду – *V. × adulterina* Godr., що наводиться лише для Західної Європи (Франція, Швеція, Чехія). Тому цитування *V. × roxolanica*, описаного з Поділля як одного із синонімів *V. × adulterina* є, якнайменше, недоречним.
- Viola** × **sanensis** Zapał. var. **subleopoliensis** Zapał. [*V. canina* L. × *V. riviniana* Rchb.]
  - Розточчя-Опілля (м. Дубляни, околиці м. Львів).
- Viola** × **scabra** F.Braun (= *V. × permixta* Jord.) [*V. hirta* L. × *V. odorata* L.]
  - Лісостеп, Степ.
- Viola** × **sokalensis** Zapał. [*V. rupestris* F.W.Schmidt s. str. (= *V. arenaria* L.) × *V. reichenbachiana* Jord. ex Boreau (= *V. sylvestris sensu* Rchb., non Lam.)]
  - Розточчя-Опілля (околиці м. Сокаль Львівської області).
- Viola** × **vindobonensis** Weisb. [*V. odorata* L. × *V. suavis* M.Bieb.]
  - Полісся, Лісостеп.

Для деяких таксонів, описаних з території України, через брак типових зразків таксономічний статус з'ясувати не вдалося:

- Viola podolica** Andrzej., Trudy Kom. Vys. Uchr., Kiev 1: 16 (1860).
  - Описано з Поділля і Волині: «in sylvis Podoliae frequens Ucrainiae et Volhyniae haud obvia».
- Viola rogoviczii** Andrzej. ex Trautv., Trudy Imp. S.-Peterburgsk. Bot. Sada 8: 125 (1883), nom. nud.
  - Вид наведено без опису (діагнозу) для Центральної України: «Ставище Тарашанского уезда, Андриевский».
- Viola taurica** С.А.Мей. ex Regel, Index Seminum (LE, Petropolitanus) 1860: 44 (1860).
  - Описано з Криму: «Affanisi Feodorof legit semina prope Nikitam (Rgl.)».
- Viola zarencznyi** Zapał., Bull. Int. Acad. Sci. Cracovie, Cl. Sci. Math., Sér. B, Sci. Nat. 1914(4B): 457 (1914).
  - Описано з Поділля та Буковини: «In Galiciae Podolia: Niwra distr. Borszczów; in agris frequens a Lenz lacta; in Bukowina: Mitaka-Andrasfalva «in agris» a Herbich lecta et ubique *V. tricolori* L. subincta».
- Viola zarencznyi** Zapał. var. **micropetala** Zapał., Bull. Int. Acad. Sci. Cracovie, Cl. Sci. Math., Sér. B, Sci. Nat. 1914(4B): 458 (1914).
  - Описано з Поділля: «In Galiciae Podolia: Bucacz «frequens», a Trusz lecta et *V. tricolori* L. adnumerata».

ПОДЯКИ

Автор висловлює щирю подяку чл.-кор. НАН України С.Л. Мосякіну за консультації та цінні поради при написанні статті, а також анонімним рецензентам за скрупульозно вчитаний рукопис статті, слухні зауваження і правки.

REFERENCES

- Angiosperm Phylogeny Group (APG III) (2009). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **161** (2): 105–121. <https://doi.org/10.1111/j.1095-8339.2009.00996.x>
- Angiosperm Phylogeny Group IV (APG IV) (2016). An update of the Angiosperm Phylogen Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **181** (1): 1–20. <https://doi.org/10.1111/boj.12385>
- Ballard, H.E., Sytsma, K.J. & Kowal, R.R. (1999). Shrinking the violets: Phylogenetic relationships of infrageneric groups in *Viola* (Violaceae) based on internal transcribed spacer DNA sequences. *Systematic Botany* **23** (4): 439–458.
- Buzunko, P.A. & Danko, H.V. (2023). Findings of plants from the list of regionally rare species of Chernihiv and Sumy regions. *Coservation Biology in Ukraine* **27** (2): 88–93. (in Ukrainian)
- Chopyk, V.I. (1969). Floristic zoning of the Ukrainian Carpatians. *Ukrainian Botanical Journal* **26** (4): 3–15. (in Ukrainian)
- Chopyk, V.I. & Fedoronchuk, M.M. (2015). *Flora Ukrainae Carpaticeae*. Ternopil: TzOB «Terno-graf», 712 p. (in Ukrainian)
- Chorney, I.I., Budzhak, V.V. & Tokaryuk, A.I. (2010). *Through the pages of the Red Book of Ukraine (plant world)*. Chernivtsi region. – Chernivtsi: DrukArt, 403 p. (in Ukrainian)
- Clausen, J. (1929). Chromosome number and relationship of some North American species of *Viola*. *Annals of Botany* **43** (4): 741–764.
- Cronquist, A. (1988). *The evolution and classification of flowering plants*. 2 ed. Bronx, New Yorks, New York Botanical Garden, 555 p.
- Culley, T.M. & Klooster, M.R. (2007). The cleistogamous breeding system: A review of its frequency, evolution, and ecology in angiosperms. *The Botanical Review* **73** (1): 1–30. [https://doi.org/10.1663/0006-8101\(2007\)73\[1:TCBSAR\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1663/0006-8101(2007)73[1:TCBSAR]2.0.CO;2)
- Davydov, D.A., Baranskyi, O.R. & Davydova, A.O. (2023). Findings of rare species of vascular plants on the Left Bank Polissia in 2021. *Coservation Biology in Ukraine* **27** (2): 121–126. (in Ukrainian)
- Didukh, Ya.P. (2009). *Viola jooi* Janka. In: Red data book of Ukraine. Plant kingdom (ed. Ya.P. Didukh). Kyiv: Globalkonsalting, 620. (in Ukrainian)
- Didukh, Ya., Korotchenko, I., Fitsailo, T., Burda, R., Moysienko, I., Pashkevich, N., Iakushenko, D. & Shevera, M. (2010). *Ecoflora of Ukraine. Volume 6*. K.: Phytosociotsentre, 422 p.
- Dyakova, O.V. & Dyakov, V.A. (2023). Findings of rare plant species in the “Sviati hory” NPP and Donetsk region. *Coservation Biology in Ukraine* **27** (2): 135–148. (in Ukrainian)
- Euro+Med Plant Base (2025). Euro+Med PlantBase – Preview of the new data portal. <https://europlusmed.org>
- Fedoronchuk, M.M. (2022a). Ukrainian flora checklist. 1: family *Lamiaceae* (Lamiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (1): 5–27. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2022-18-1-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2022b). Ukrainian flora checklist. 2: family *Fabaceae* (Fabales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (2): 97–138. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2022-18-2-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2022c). Ukrainian flora checklist. 3: family *Apiaceae* (= *Umbelliferae*) and *Araliaceae* (Apiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (3): 203–221. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2022d). Ukrainian flora checklist. 4: family *Rosaceae* (Rosales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (4): 305–349. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2022-18-4-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023a). Ukrainian flora checklist. 5: families *Caryophyllaceae* s. l. (incl. *Illecebraceae*) (Caryophyllales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (1): 5–57. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2023-19-1-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023b). Ukrainian flora checklist. 6: families *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms), and *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (2): 141–168. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023c). Ukrainian flora checklist. 7: family *Caprifoliaceae* s. l. (incl. *Dipsacaceae*, *Linnaeaceae*, *Valerianaceae*), *Viburnaceae* s. l. (incl. *Adoxaceae*, *Sambucaceae*) (Dipsacales, Angiosperms), and *Lythraceae* (incl. *Punicaceae*, *Trapaceae*), *Onagraceae*, *Myrtaceae* (Myrtales,

- Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (3): 243–271. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2023-19-3-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023d). Ukrainian flora checklist. 8: families *Ebenaceae*, *Primulaceae* (Primulales, Angiosperms), and *Actinidiaceae*, *Ericaceae* (Ericales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (4): 341–357. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2024a). Ukrainian flora checklist. 9: families *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) and *Thymelaeaceae* (Malvales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **20** (1): 5–18. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2024-20-1-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2024b). Ukrainian flora checklist. 10: families *Euphorbiaceae*, *Phyllanthaceae* (Euphorbiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **20** (2): 111–123. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2024-20-2-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2024c). Ukrainian flora checklist. 11: families *Geraniaceae* (Geraniales), and *Linaceae* (Linales/Malpighiales), Angiosperms. *Chornomorski Botanical Journal* **20** (3): 231–241. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2024-20-3-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2024d). Ukrainian flora checklist. 12: family *Boraginaceae* (incl. *Heliotropiaceae*, *Hydrophyllaceae*) (Boraginales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **20** (4): 361–377. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2024-20-4-1>
- Fedoronchuk, M.M. & Antonenko, S.I. (2025). Ukrainian flora checklist. 13: families *Plumbaginaceae* and *Polygonaceae* (Polygonales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **21** (1): 5–30. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2025-21-1-1>
- Hassler, M. (2025). *World Plants. Synonymic Checklist and Distribution of the World Flora. Version 25.01*; last update January 28th, 2025. www.worldplants.de Last accessed 01/02/2025
- Holovko, V.O. (2023). Rare species of plants of the Stanichno-Luhansk district. *Conservation Biology in Ukraine* **27** (2): 68–70. (in Ukrainian)
- Hryb, O.V. (2023). Findings of regionally rare plant species of the Zhytomyr region. *Conservation Biology in Ukraine* **27** (2): 80–86. (in Ukrainian)
- Illarionova, I.D. (2012). *Violaceae*. In: *Conspectus Florae Europae Orientalis*, vol. 1. (Ed. N.N. Tsvelev & D.V. Geltman): 344–355. (in Russian).
- Karmyzova, L.O. (2017). Distribution of the adventive species *Viola hissarica* Juz. in the city of Dnipro. *Materials of the XIV Congress of the Ukrainian Botanical Society (Kyiv, April 25–26, 2017)*, Kyiv, 2017, 16.
- Kirschner, J. & Skalický, V. (1989). Notes on *Viola* in the new flora of the Czech Lands. *Preslia* **61** (4): 315–319.
- Klokov, M.V. (1955). *Violaceae* Lindl. In: *Flora URSS*, vol. 7. Eds. M.V. Klokov & O.D. Visjulina. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrainskoi RSR, 337–382. (in Ukrainian)
- Korshyk, V.P., Chorney, I.I., Skilskyi, I.V., Budshak, V.V., Tokaryuk, A.I., Nykyrsa, T.D., Smirnov, N.A., Hotovanets, B.J., Buchko, V.V. & Meleshchuk, L.I. (2012). *Khotynska Vysochyna*. Chernivtsi: DrukArt, 336 p.
- Kotov, M.I. (1950). *Violalaceae*. In: *Identifier of Plants of the USSR*, Kharkiv: “Komunist” Ukrpoligrafvydav, 494–501. (in Ukrainian)
- Krahulcová, A., Krahulec, F. & Kirschner, J. (1996). Introggressive hybridization between a native and an introduced species: *Viola lutea* subsp. *sudetica* versus *V. tricolor*. *Folia Geobotanica et Phytotaxonomica* **31**: 319–344. <https://doi.org/10.1007/bf02812066>
- Kupfer, K.-R. J. (1909). *Caucasi Tauriaeque*. In: N. Kuznezow, N. Busch, A. Fomin. *Flora Caucasica critica. Separatum ex* **3** (9): 158–249.
- Lukash, O.V. (2010). *The flora of vascular plants of the Eastern Polissia: ecological evaluation*. Kyiv: Phytosociotsentr, 220 p. (in Ukrainian)
- Marcussen, T., Ballard, H.E., Danihelka, J., Flores, A.R., Marcela, N.M.V. & Watson, J.M. (2022). A revised phylogenetic classification for *Viola* (Violaceae). *Plants* **11** (17): 22–24. <https://doi.org/10.3390/plants11172224>
- Marcussen, T., Heier, L., Brysting, A.K., Oxelman, B., & Jakobsen, K.S. (2015). From gene trees to a dated allopolyploid network: Insights from the angiosperm genus *Viola* (Violaceae). *Systematic Biology* **64** (1): 84–101. <https://doi.org/10.1093/sysbio/syu071>
- Morosiuk, S.S. (1987). *Violaceae*. In: Prokudin, Yu.N. (ed.) *Opredelitel vyshchykh rasteniy Ukrainy*. Kiev: Naukova Dumka, 102–105. (in Russian)
- Mosyakin, S.L. (2013). Families and orders of angiosperms of the flora of Ukraine: a pragmatic classification and placement in the phylogenetic system. *Ukrainian Botanical Journal* **70** (3): 289–307. (in Ukrainian) <https://doi:10.15407/ukrbotj70.03.289>
- Mosyakin, S.L. & Fedoronchuk, M.M. (1999). *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*, Kiev, 1999, 345 p. <http://dx.doi.org/10.13140/2.1.2985.0409>
- Mosyakin, S.L. & McNeill, J. (2016). (327–328) Proposals to clarify certain aspects of the rules on alternative names. *Taxon* **65** (4): 907–908. <https://doi.org/10.12705/654.38>

- Nikitin, V.V. (1996). Violaceae Batsch. In: *Flora Europaea Orientalis*, 9 (Ed. N.N. Tsvelev). Petropoli “Mir i Semia-XCV”, 180–206. (in Russian)
- Nikitin, V.V. (2001). De genere *Viola* L. (Violaceae) notae criticae taxonomicae. *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium* **33**: 172–190. (in Russian)
- Nikitin, V.V. (2002). Generis *Viola* L. (Violaceae) taxa nova. *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium* **34**: 125–129. (in Russian)
- Nikitin, V.V. (2003). Generis *Viola* L. (Violaceae) species et nothospecies novae. *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium* **35**: 135–146. (in Russian)
- Onyshchenko, V.A., Mosyakin, S.L., Korotchenko, I.A., Danylyk, I.M., Burlaka, M.D., Fedoronchuk, M.M., Chorney, I.I., Kish, R.Ya., Olshanskyi, I.H., Shiyani, N.M., Zhygalova, S.L., Tymchenko, I.A., Kolomyichuk, V.P., Novikov, A.V., Boiko, G.V., Shevera, M.V. & Protopopova, V.V. (2022). *IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora*. Ed. V.A. Onyshchenko, Kyiv: FOP Hulieva V.M., 198 p.
- Peregym, O.M. & Shevera, M.V. (2012). Typification of species of the genus *Viola* L. described from Ukraine. *Ukrainical Botanical Journal* **69** (5): 679–687. (in Ukrainian) <https://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0000035959>
- POWO (2025). *Plants of the World Online*. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. URL: <http://www.plantsoftheworldonline.org> (Accessed 5 January 2025 and 15 February 2025)
- Protopopova, V. V. & Shevera, M. V. (2014). Ergasiophytes of the Ukrainian flora. *Biodiversity Research and Conservation* **35** (1): 31–46. <https://doi.org/10.2478/biorc-2014-0018>
- Raab-Straube E. von & Raus Th. (ed.) (2024). Euro+Med-Checklist Notulae, 17. *Willdenowia* **54**: 5–45. <https://doi.org/10.3372/wi.54.54101>
- Roleček, J. & Dřevojan, P. (2019). New data on distribution of the endangered species *Viola jooi* (Violaceae) in Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal* **76** (6): 526–532. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.15407/ukrbotj76.06.526>
- Røren, V., Stabbetorp, O.E. & Borgen, L. (1994). Hybridization between *Viola canina* and *V. persicifolia* in Norway. *Nordic Journal of Botany* **14**: 165–172. <https://doi.org/10.1111/j.1756-1051.1994.tb00582.x>
- Shelyag-Sosonko, Yu.R. (ed.) (1985.) *Priroda Ukrainskoi SSR. Rastitelnyi mir*. Kiev: Naukova Dumka, 208 p. (in Russian)
- Shynder, O.I. (2024). Flora of Podolia: current state of study, supplements and critical notes. *Chornomorski Botanical Journal* **20** (1): 36–79. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2024-20-1-3>
- Shynder, O.I., Lavrinenko, K.V. & Shyriaeva, D.V. (2023a). Findings of rare plants in the southern part of the Sinyukha River basin. *Coservation Biology in Ukraine* **27** (2): 295–298. (in Ukrainian)
- Shynder, O.I., Orlov, O.O., Miskova, O.I., Chorna, H.A. & Shevera, M.V. (2023b). Current distribution of *Viola sororia* (Violaceae) in Ukraine. *Chornomorski Botanical Journal* **19** (1): 118–132. (in Ukrainian) <https://doi:10.32999/ksu1990-553X/2023-19-1-5>
- Stevens, P.F. (2001). *Angiosperm Phylogeny Website*. (2017–2024) <http://www.mobot.org/MOBOT/research/APweb/>
- Takhtajan, A. (1997). *Diversity and classification of flowering plants*. Columbia University Press, New York, 643 p.
- Takhtajan, A. (2009). *Flowering plants*. Berlin: Springer Verlag (Springer Science+Business Media B.V.), 872 p.
- Taylor, F.H. (1972). The secondary xylem of the Violaceae: a comparative study. *Botanical Gazette* **133** (3): 230–242. <https://doi:10.1086/336638>
- The list of plant and mushroom species included in the Red Book of Ukraine (plant life), approved by order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. N 111 vid 15.02.2021 (in Ukrainian)
- Thomson, G.M. (1879). Notes on cleistogamic flowers of the genus *Viola*. *Transactions and proceedings of the New Zealand Institute* **11**: 415–417.
- Tokuoka, T. (2008). Molecular phylogenetic analysis of Violaceae (Malpighiales) based on plastid and nuclear DNA sequences. *Journal of Plant Research* **121**: 253–260. <https://doi:10.1007/s10265-008-0153-0>
- Torne, R.F. (2007). An updated classification of the class Magnolipsida (“Angiospermae”). *The Botanical Review* **73**: 67–181.
- Turland, N.J., Wiersema, J.H., Barrie, F.R., Greuter, W., Hawksworth, D.L., Herendeen, P.S., Knapp, S., Kusber, W.-H., Li, D.-Z., Marhold, K., May, T.W., McNeill, J., Monro, A.M., Prado, J., Price, M.J. & Smith, G.F. (2018). International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants (Shenzhen Code). *Regnum Vegetabile* 159. Glashütten: Koeltz Botanical Books.
- Tsvelev, N.N. (2002). De generis *Viola* L. (Violaceae) speciebus nonnullis in Rossia Boreali-Occidentali crescentibus. *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium* **34**: 130–137. (in Russian)
- Wahlert, G.A., Marcussen, T., de Paula-Souza, J., Feng, M. & Ballard, H.E. (2014). Phylogeny of the Violaceae (Malpighiales) inferred from plastid DNA sequences: implications for generic diversity and intrafamilial classification. *Systematic Botany* **39** (1): 239–252. <https://doi.org/10.1600/036364414X678008>
- Yena, A.V. (2012). *Spontaneous flora of the Crimean Peninsula*. Simferopol: N. Orianda Publ., 232 p. (in Russian)
- Zabłocki, J. (1947). *Flora Polska – Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. Tom VI. Dwuliścienne. Wolnopłatkowe: Dwuokwiatowe. Rodzina: Violaceae, Fiołkowate, W. Szafer (ed.), Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności*, 110 p.

РЕЗЮМЕ

Федорончук, М.М. (2025). Чекліст флори України. 14: родина *Violaceae* (Malpighiales, Angiosperms). *Чорноморський ботанічний журнал* 21 (2): 109–122. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2025-21-2-1>

У флорі України родина *Violaceae* представлена одним родом *Viola*, який включає 36 автохтонних видів та два підвиди (без типових), три види-ергазіофітофіти, а також низку гібридних форм, частина з яких описані в статусі нотовидів. Назва виду *V. montana* є відхиленою (nomen rejiciendum), тому замінена на *V. elatior*. Синонімами *V. hymettia* є назви *V. cretacea* (наводилася для півдня Донецького Лісостепу), *V. lavrenkoana* (південь Лісостепу і Степу) і *V. nemausensis* sensu Klokov, non Jord. (Одеська область, Крим). Назва виду *V. nemausensis* Jord. є синонімом типового виду *V. tricolor* (*V. tricolor* subsp. *tricolor*). Вид *V. rupestris* в Україні представлений двома підвидами: типовим *V. rupestris* subsp. *rupestris* і *V. rupestris* subsp. *glaberrima*. Синонімами типового виду/підвиду *V. rupestris* є назви *V. arenaria* та *V. rupestris* subsp. *glabrescens*. Назва *V. nemoralis* є синонімом *V. ruppii*. У базі даних POWO *V. ruppii* помилково розглядається у ранзі підвиду – *V. canina* L. subsp. *ruppii* (All.) Schübl. & G.Martens, але ця комбінація є незаконною (nomen illegitimum). Синонімами *V. saxatilis* є назви *V. elisabethae* (описана з Гірського Криму) та *V. vespertina* (описана з Кавказу), які за морфологічними ознаками не відрізняються від *V. saxatilis*. У базі даних POWO назви *V. elisabethae* і *V. vespertina* наводяться як синоніми підвиду *V. tricolor* subsp. *subalpina* Gaudin, але ця назва є незаконною (nomen illegitimum). Дані про зростання в Криму *V. caspia* є помилковими і стосуються *V. sieheana*. Синонімами *V. stagnina* є назви *V. commutata* sensu Klokov, non Waisb. та *V. persicifolia* Hegetschw. (остання назва є незаконною – nomen illegitimum). Синонімами *V. suavis* є *V. donetziensis*, *V. jagellonica*, *V. pontica* та *V. cyanea*, які наводились для України як окремі види. Вид *V. tricolor* L. s. str. (*V. tricolor* subsp. *tricolor*) поширений в північних лісових районах і наведення його для Криму є помилковим. В Криму з групи видів *V. tricolor* aggг. зростає лише *V. saxatilis*, який відрізняється забарвленням квіток, з переважанням жовтого кольору.

Ключові слова: біорізноманіття, анований список, поширення, вид, підвид, рід, родина, систематика, номенклатура, синоніми, гербарні зразки.